

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto

kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Päiväys/Datum

12.10.2024

Dnro/Dnr

TRAFICOM/565759/03.03.01/2024

Viite/Referens

Asiantuntijakutsunne 2.10.2024 / HE
109/2024

Liikenne- ja viestintäviraston asiantuntijalausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaostolle: HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 / Asiantuntijakuuleminen 15.10.2024

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto on pyytänyt Liikenne- ja viestintävirastolta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 (HE 109/2024 vp). Jaoston 15.10.2024 asiantuntijakuulemisessa on tarkoitus käsitellä erityisesti kävelyn ja pyöräilyn avustuksia, yksityistieavustuksia sekä avustuksia Finavia-verkoston ulkopuolisille lentopaikoille.

1 Kävelyn ja pyöräilyn avustukset

Kunnilla on merkittävä rooli kävelyn ja pyöräliikenteen edistämisessä. Valtiolla on erityisesti valtionavustusten kautta tärkeä rooli tukea ja vauhdittaa kuntien työtä liikennejärjestelmän tasapainon edistämiseksi. Kävelyn ja pyöräliikenteen yleistyminen tuottaa laajasti yhteiskunnallisia hyötyjä muun muassa liikenteen sujuvuuden ja liikenneturvallisuuden sekä väestön terveyden paranemisen myötä. Lisäksi liikennejärjestelmän tasapainon edistäminen parantaa kaikkien väestöryhmien mahdollisuuksia tehdä arjen matkat jokaiselle sopivalla tavalla.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen valtionavustuksia on myönnetty vuosina 2018 - 2024 lähinnä kunnille infrahankkeisiin (Kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelma) sekä kuntien kävelyn ja/tai pyöräliikenteen edistämishojelmien laadintaan:

- Kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman valtionavustuksia on myönnetty vuosien 2018 - 2024 aikana yhteensä 279 hankkeelle 94 kuntaan ympäri Suomen. (ks. [Kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman valtionavustukset 2018-2023](#) kartalla.)

Hankkeissa kehitetään ja parannetaan kävelyn ja pyöräliikenteen olosuhteita, kuten väyliä ja pyöräpysäköintiä, katuverkolla tai muualla kunnan maalle sijoittuvissa kohteissa. Hankkeilla pyritään lisäämään kävelyn ja pyöräilyn houkuttelevuutta arjen matkoilla ja vaikuttamaan näin myös kulkutapaosuuksiin. Vuonna 2024 avustusta myönnettiin 31 hankkeelle yhteensä noin 5,2 miljoonaa euroa.

- Avustusta paikallisten kävelyn ja/tai pyöräliikenteen edistämishojelmien laadintaan on myönnetty vuosina 2020 - 2023 yhteensä 62 hankkeelle (ks. [avustetut hankkeet karttapalvelussa](#)). Kunnissa on saatu muodostettua edistämishojelmien kautta käsitys tavoiteltavasta edistämiskokonaisuudesta, sisältäen myös olosuhteiden ja

infrastruktuurin kehittämistarpeet. Vuonna 2023 avustusta myönnettiin 12 hankkeelle yhteensä noin 270 000 euroa. Vuoden 2024 haku on parhaillaan avoinna.

Hallitusohjelmassa on tunnistettu liikkumattomuuden negatiiviset seuraukset kustannuksineen yhteiskunnalle sekä toimivan, sujuvan ja turvallisen liikennejärjestelmän merkitys. Liikkuminen halutaan kääntää kasvuun jokaisessa ikäryhmässä, ja tämän toteuttamiseksi on käynnistetty liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollinen Suomi Liikkeelle -ohjelma.

Turvalliset, laadukkaat ja ympärivuotiset mahdollisuudet liikkua jalan ja pyörällä osana arkirutiineja, kuten koulu- ja työmatkoilla, ovat keskeisessä asemassa, kun halutaan lisätä ihmisten fyysistä aktiivisuutta. Kävelyä ja pyöräliikennettä lisäämällä vaikutetaan myös liikennejärjestelmän toimivuuteen, sujuvuuteen sekä kaupunkiympäristöjen viihtyisyyteen ja turvallisuuteen. Lisäksi kävelyn ja pyöräliikenteen edistäminen palvelee myös liikkumisen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökohtia.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 esitetään kävelyn ja pyöräilyn edistämisen määrärahasi 1,8 miljoonaa euroa, jossa on huomioitu hallitusohjelman mukainen säästö. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että määrärahan jäädessä näin alhaiselle tasolle olisi resurssien käytön ja vaikuttavuuden kannalta tehokkaampaa kohdentaa säästö vuosille 2025 - 2027 eri suuruisena ja järjestää avustushaku joka toinen vuosi. Näin ollen vuosien 2025 ja 2026 määrärahat kohdennettaisiin vuodelle 2026. Avustushaun järjestäminen vaatii paljon hallinnollista työtä sekä järjestäjältä että kunnilta riippumatta siitä, kuinka suuresta määrärahasta on kyse.

Määrärahataso on vuosina 2018 - 2024 vaihdellut 3 miljoonasta eurosta 32,9 miljoonaan euroon. Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämisen taso kunnissa vuonna 2025 ja lähivuosina riippuu merkittävästi valtion määrärahatasosta. Olosuhteiden kehittämisen osalta ehdotettu määrärahataso johtaa kävelyn ja pyöräliikenteen olosuhteiden pistemäiseen ja hidastuvaan kehittämiseen, ja jopa pysähtymiseen. Määräraha ei mahdollista suurimpien ja vaikutuksiltaan merkittävämpien hankkeiden avustamista. Lisäksi alhainen määrärahataso vaikuttaa merkittävästi mahdollisuuksiin avustaa infrahankkeiden lisäksi muita kävelyn ja pyöräliikenteen suosiota, turvallisuutta ja asemaa parantavia edistämishankkeita. Tämä kehityssuunta ei palvele parhaalla mahdollisella tavalla muun muassa hallitusohjelmassa mainittuja tavoitteita lisätä fyysistä aktiivisuutta jokaisessa ikäryhmässä ja parantaa liikennejärjestelmän tehokkuutta.

Kuntien hakemat valtionavustukset kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelmassa vuosina 2018 - 2024 osoittavat, että valtionavustukselle on ollut jokaisella hakukierroksella käytettävissä olevaa määrärahaa korkeampi tarve. Kuntien hakema avustussumma yhteensä (12 miljoonasta 67 miljoonaan euroon vuosittain) on ollut usein kaksin ja jopa kolminkertainen suhteessa myönnettävissä olevaan määrärahaan.

On myös huomionarvoista, että talousarvioesityksessä ei osoiteta erillistä määrärahaa Pyörämatkailun koordinaatiokeskuksen toimintaan.

Pyörämatkailukeskus (<https://www.bikeland.fi/>) perustettiin vuonna 2020, ja sen rahoitus on päättymässä vuonna 2024. Valtio on rahoittanut keskuksen toimintaa eduskunnan jakovaroista vuodesta 2020 alkaen yhteensä 650 000 eurolla. Keskus vastaa pyörämatkailun edistämisestä, markkinoinnista ja koordinoinnista

valtakunnallisesti. Toiminta tukee myös arkipyöräilyn edistämistä, muun muassa tarjoamalla oppeja reittien ja olosuhteiden kehittämiseen, opastuksen parantamiseen ja pyörien kuljetuksen kehittämiseen joukkoliikenteessä. Kunnissa ympäri Suomen on tunnistettu viime vuosina pyörämatkailun potentiaali, mahdollisuudet ja hyödyt omalla alueella, mutta tiedonsaanti ja asiantuntija-apu ovat tarpeen, kun uudenlaista toimintaa käynnistetään.

2 Yksityistieavustukset

Liikenne- ja viestintäviraston vastuulla on ollut 1.1.2020 alkaen kehittää ja edistää yksityistieasioiden hoitamista valtakunnallisesti, huolehtia yksityisteihin liittyvistä asiantuntija- ja neuvontatehtävistä sekä vastata yksityistieavustusten kohdentamisesta valtion talousarvion puitteissa.

Yksityisteiden valtionavustustoimintaa säätelee yksityistielaki ja valtioneuvoston asetus yksityisteistä. Tie kunta voi hakea avustusta yksityistien parantamiseen tai erityiskohteen kuten lossin tai talvitien ylläpitoon ja kunnostamiseen. Avustukset ovat harkinnanvaraisia ja myöntämisestä päättää toimivaltainen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Viime vuosina, aina vuoteen 2024 saakka avustusmäärärahaa on ollut hyvin käytettävissä. Vuosina 2022 ja 2023 yksityisteiden valtionavustus on sisältänyt talousarviossa myönnettyä erillistä huoltovarmuuden ja kotimaisen puun saatavuuden varmistamiseksi kohdennettua määrärahaa yhteensä 20 miljoonaa euroa. Valtioneuvosto antoi v. 2022 joulukuussa asetuksen yksityistieasetuksen väliaikaisesta muuttamisesta vuosille 2023 - 2025. Asetusmuutoksen tavoitteena oli kannustaa tiekuntia parantamaan yksityisteitä, ja asetusmuutos sisältää korotuksia parantamiskohteiden valtionavustuksen enimmäismääriin. Tavanomaisissa tien parantamiskohteissa avustus nousi 50 %:sta 70 %:iin ja merkittävässä siltakohteissa 75 %:sta 85 %:iin.

Vuonna 2022 yksityisteiden valtionavustusta myönnettiin 395 hankkeelle, joista siltahankkeita oli 82. Vuonna 2023 avustettiin 424 hanketta, joista siltahankkeita oli 83. Näiden lisäksi avustettiin vuosittain erityiskohteiden (lossit) käyttö- ja kunnossapitoa n. 3,2 miljoonalla eurolla.

Yksityisteiden määräraha pieneni merkittävästi vuodelle 2024. Tämän vuoksi jo kuluvana vuonna avustettavia hankkeita on jouduttu priorisoimaan ja karsimaan, jotta on voitu varmistaa kriittisten siltakohteiden eteneminen. Vuonna 2024 valtionavustusta yksityisteille on toistaiseksi myönnetty 247 hankkeelle, joissa valtionavustuksen osuus on 22,7 miljoonaa euroa. Näistä siltahankkeita on 71, joissa valtionavustuksen osuus on 13,6 miljoonaa euroa. Tällä hetkellä avoimien avustushakemusten määrä ylittää selvästi käytettävissä olevan määrärahan.

Vuoden 2025 talousarvioesityksen mukainen määräraha on 6,7 miljoonaa euroa. Huomionarvoista on, että varsinaisten parantamiskohteiden lisäksi määrärahalla avustetaan myös erityiskohteiden käyttö- ja kunnossapitokustannuksia, joiden suuruus vuonna 2024 on noin 3,3 miljoonaa euroa. Virasto katsoo, että yksityisteiden parantamishankkeiden tukeminen on haasteellista talousarvioesityksen mukaisella määrärahatasolla. Avustushakemuksiin on jo vuoden 2024 aikana jouduttu antamaan kielteisiä päätöksiä määrärahatilanteen vuoksi. Vuodelle 2025 esitetyn määrärahan puitteissa on mahdollista avustaa lähinnä kaikkein kiireellisimpiä siltakohteita. Huomattava osa avustusta hakevista

hankkeista jää ilman rahoitusta.

Liikenne- ja viestintävirasto on selvittänyt vuonna 2023 yksityisteiden valtionavustusten vaikuttavuutta. Työn aikana yksityistieisännöitsijöille suunnatun kyselyn perusteella valtionavustus on ollut ehdoton edellytys yksityistien parantamisen toteuttamiselle. Etenkin siltahankkeissa parantamisen kustannukset nousevat yksittäisen tiekunnan osalta kohtuuttoman suuriksi ilman valtiontukea. Saman selvityksen mukaan yksityistieavustusten tarpeen arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa muun muassa suuren korjausvelan, yleisen kustannusten nousun sekä sään ääri-ilmiöiden lisääntymisen myötä (esimerkiksi vauriokohteiden lisääntyminen).

3 Avustukset Finavia-verkoston ulkopuolisille lentoasemille ja lentopaikoille

Liikenne- ja viestintävirasto on myöntänyt määrärahojen puitteissa avustuksia Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisille lentoasemille ja lentopaikoille vuodesta 2022. Sitä ennen avustukset myönsi liikenne- ja viestintäministeriö.

Suomessa on Finavian lentoasemaverkoston lisäksi neljä muuta lentoasemaa ja lisäksi yli 70 pienempää lentopaikkaa. Avustuksia myönnettäessä otetaan huomioon Euroopan unionin komission nk. yleinen ryhmäpoikkeusasetus 651/2014 samoin kuin de minimis -tukea koskevat säännökset. Ryhmäpoikkeusasetus määrittää esimerkiksi omavastuuosuudet investointiavustuksissa. Asetus antaa rajat myös sille, minkä kokoisille lentoasemille avustusta voidaan myöntää.

Avustuksia ovat hakeneet pääsääntöisesti lentopaikat, joilla on kaupallista siviililiikennettä tai joilla on siihen valmius. Tämän vuoden hakukierroksella avustusta haki myös useampi pienempi lentopaikka.

Avustusta on jaettu kolmena viimeisenä vuotena seuraavasti:

- Vuonna 2022 Enontekiön lentoasema Oy:lle yhteensä 631 802 €.
- Vuonna 2023 Enontekiön Lentoasema Oy:lle 759 700 €, Lappeenrannan Lentoasema Oy:lle 250 000 €, Seinäjoen Lentoasema Oy:lle 97 500 € ja Mikkelin kaupungille (Mikkelin lentoasema) 60 998 €.
- Vuonna 2024 Redstone AERO Oy:lle (Helsinki-East Aerodrome/Pyhtään lentopaikka) 375 000 €, Enontekiön Lentoasema Oy:lle 75 000 €, Lappeenrannan Lentoasema Oy:lle 86 250 €, Seinäjoen Lentoasema Oy:lle 205 000 €, Mikkelin kaupungille (Mikkelin lentoasema) 105 000 €.

.

Jarkko Saarimäki
pääjohtaja

Heidi Niemimuukko
ylijohtajan sijainen, johtaja

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom)

12.10.2024. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa sähköisiä allekirjoituksia tukevalla lukijaohjelmalla tai Traficomin kirjaamosta.